

Згідно зі стоїчним уявленням про світ, інтелектуальний процес є найбільш необхідним для досягнення людиною свого життя, а емоції посідають другорядне місце. Психологія різних людей об'єднана раціональністю [1, с. 56]. Щастя досягне тоді, коли спокій душі не порушує жоден надмірний потяг. Стоїчна відмова від пристрастей не означала відмови від щастя чи радості. Основна ідея в контексті другорядності раптових душевних поривів полягає в тому, що єдиним тривалим задоволенням для людини вважають розуміння уявлення про своє життя як про гарне та гідно прожите. На думку стоїків, душевної гармонії людина може досягнути, лише усвідомивши кордон між власною зоною відповідальності, вираженою в особистій діяльності, та простором поведінки інших, проконтролювати який неможливо. Безперечно, ідеї стоїцизму є актуальними в наш час. Людина завжди прагнула досягнути щастя. Стоїки навчають не тривожитися про речі, на які неможливо вплинути. Послуговуючись ідеями цієї філософської школи, можна певною мірою підготуватися до негативних подій у житті, пам'ятаючи про межу відповідальності за життєві процеси.

Отже, пропоновані стоїками чесноти формують сильну особистість завдяки розвитку важливих чеснот. Стоїчне розуміння процесів у людському житті може стати в пригоді сучасникам. Згідно з цією філософською течією, щастя насправді не залежить від зовнішніх факторів. Досягнення евдемонії може бути забезпечене за допомогою використання трьох основних принципів стоїцизму. Найбільш актуальним серед них є дихотомія контролю, що полягає в розмежуванні зони впливу на розвиток подій та решти ситуацій, які від суб'єкта не залежать.

Джерела та література

1. McMahon Jennifer A. Beauty as Harmony of the Soul: the Aesthetic of the Stoics. *Greek Research in Australia: Proceedings of the Eighth Biennial International Conference of Greek Studies, Flinders University June 2009*. Flinders University Department of Languages – Modern Greek: Adelaide, 2009. P. 54–63.
2. Peter J Worth Jr. Stoic Philosophy: Its Origins and Influence. *Journal of Social Philosophy Research*. 2014. P. 56–68.
3. Sherman N. Making a Necessity of Virtue: Aristotle and Kant on the Virtues. Cambridge University Press. 1997.

Столяр Анастасія

Донецький національний університету імені Василя Стуса

СЕНС ЖИТТЯ ЯК ФІЛОСОФСЬКА ПРОБЛЕМА

Анотація. У цій науковій роботі висвітлено думки та дослідження сенсу нашого життя на основі філософських аспектів. Здійснено аналіз проблем сенсу людського життя та наведено найпопулярніші поради відомих філософів. Систематизовано знання щодо

наших проблем та людства загалом. Доведено, що ця проблема є однією із перших початкових проблем у філософській науці та проблематиці.

Ключові слова: сенс життя, щастя, людство, проблеми, переживання, свідомість.

Abstract. *This scientific work highlights the thoughts and studies of the meaning of our lives on the basis of philosophical aspects. An analysis of the problems of the meaning of human life and the most popular hypotheses of famous philosophers. Systematized knowledge about our problems and humanity as a whole. It is proved that this problem is one of the first initial problems in philosophical science and problems, which has a very important place in the development of all philosophers.*

Keywords: *meaning of life, happiness, humanity, problems, experiences, consciousness.*

На сьогодні постає все більше питань щодо сенсу людського життя та пошуку цінностей. Кожна людина хоч раз замислювалася про те, хто вона є, для чого вона тут, яка її мета у житті та що вона повинна робити. Багато філософів шукають відповіді на ці питання, проте цей процес за своєю природою є незавершуваним. Для одних мислителів проблема сенсу життя є ключовою, а для інших постає як квазіпроблема. Наприклад, Арістотель та Епікур, Фома Аквінський та Б. Спіноза писали про «мету життя», «хороше життя», «життя в єдності з Богом», «життя в гармонії з природою» тощо [5]. Якщо сенс життя кожної людини полягає у її самовираженні та самопізнанні, то звідси постає вічна проблема пошуку напряму та сенсу загалом. Сенс життя у кожного різний, тому що кожен обирає свій шлях та свої цінності. Наші цінності та пріоритети у житті залежать від багатьох факторів, найвагомішими з яких є вікові зміни та життєвий досвід, бо з кожним роком людина стає мудрішою, впевненішою та прагне до чогось кращого.

Головними проблемами, які призводять до втрати сенсу життя, є: невпевненість у своїх діях та починаннях; відсутність власної думки та вибору; незрілість самої особистості; втрата основної цілі у житті та багато інших. Але не варто забувати, що кожен є унікальний і неповторний та повинен радіти усьому навкруги. Хіба не в цьому щастя?

Варто зазначити, що питання про сенс життя, людство часто прирівнюють до поняття «щастя». Але ж щастя – це певна якась радість, звершення чогось нового, бажаного у різні моменти нашого життя. Проте, сенсом є кінцевий результат всього зробленого та досягнутого протягом життя. Втрата сенсу життя для людини є великою бідою, яка може «перерости» у депресію та спричинити втрату себе як цікавої особистості для близьких. Тоді кожен задумується про свої цінності та шлях самопізнання. Постають питання, у чому сенс життя, де його віднайти, як отримати задоволення від себе та свого життя?

Ці питання вивчали дуже багато вчених. Зокрема, за Е. Фроммом, сенс життя означає самостійний усвідомлений вибір цінностей, які ведуть людину на те, щоб бути, що визначає «установку» на використання можливих цінностей та благ [4]. На його думку, людина вважається соціальним суб'єктом та джерелом соціального розвитку. Кожен індивід дуже важливий для соціального розвитку загалом. Еріх Фромм зазначав: «У житті немає іншого сенсу, окрім того, який людина надає йому, розкриваючи та пізнаючи свої сили, живучи плідно» [4]. А й справді, поки людина не знайде свого покликання, про продуктивність її дій

можна не говорити. Основою того, щоб віднайти свій шлях, є побудова у правильному порядку власних бажань та цілей, з'ясування, що є головним та без чого можна прожити, а чим знехтувати.

Як зазначено вище, самопізнання відіграє вагомий роль у знаходженні свого призначення та сенсу кожного загалом. Наприклад, Йоганнес Гессен, відомий німецький філософ, писав, що людина потребує духовного зусилля, щоб відчувати свій внутрішній голос та усвідомлювати свої дії, має стати «тим, ким ти є» [1, с. 13]. Кожний індивід повинен задуматися над тим, хто він є, або за кого себе видає, оскільки він не зможе завжди бути кимось спеціально для когось іншого, не пізнаючи себе, не показуючи своєї сутності та не висловлюючи власну думку. А якщо навіть і зможе завжди підлаштовуватися під когось та не мати власного «Я», чи буде ця людина задоволена своїм становищем та взагалі життям? Чи буде вона нести радість людям?

Відомий психотерапевт та філософ Віктор Франкл писав, що у найжахливіший період зміг вижити та віднайшов сенс свого життя. Також він поділився порадами щодо пошуку себе та сенсу свого буття, одна з яких полягає у допомозі віднайти сенс іншим [3]. Він, спостерігаючи за собою та своїми друзями, розробив власну теорію – логотерапію. Вона полягає у тому, що потребою кожного є знаходження сенсу власного існування. Також підкреслював, що у людини можна відібрати все, але тільки не її вибір та прийняття навколишнього.

Зокрема, сенс людського буття, з філософського погляду, означає як процес та старання забути той страх смерті, який є кінцевим етапом кожного життя, а сам шлях до цього розглядається як підготовка. Тому мислителі інколи і визначають філософію як турботу та роздуми про смерть (Давид Анахт) [2]. Отож потрібно намагатися прожити це життя гідно та із задоволенням, що дається нам лише один-єдиний раз.

Отже, аналізуючи усі наведені погляди та думки вчених-філософів, можна сказати, що сенс життя полягає в тому, щоб знайти своє місце та покликання в суспільстві, щоб потім розуміти, чого ми прагнемо та куди необхідно рухатись. «Пізнай самого себе», – казав Сократ. Водночас важливо мати свою думку, вибір та бути просто собою, що пізніше «відкриє очі» на самопізнання та дасть поштовх для розвитку правильної течії свого сенсу життя. Коли людство буде реалізовувати своє призначення «бути людиною», тоді кожен віднайде своє буття та заповнить його сенсом.

Джерела та література

1. Гессен Й. Сенс життя / переклад із нім. М. Маурітсона. Київ: Пульсари, 2009. 134 с.
2. Сергієнко Є. В. До проблеми необхідності соціологічного дослідження «несоціологічного» сенсу життя. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. 2014. № 3/4. С. 92–93.
3. Франкл В. Людина в пошуках справжнього сенсу. Психолог у концтаборі. Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2019. 160 с.

4. Фромм Э. Человек для себя. Минск: Коллегиум, 1992. 253 с.
5. Popov V. Popova O. The concept «Sinn des Lebens» in philosophy and psychology. Anthropological measurements of philosophical research. *Proceedings Scientific publication*. Issue 17. Dnipro, DNURT, 2020. P. 28–40.

Анісов Артур

Донецький національний університет імені Василя Стуса

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОГЛЯДІВ ЛЮДСТВА ЩОДО СЕНСУ ЖИТТЯ ТА СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ЗМІН ПАНІВНИХ ІДЕОЛОГІЙ XIX–XX СТОЛІТТЯ

Анотація. У тезах висвітлено засади пошуку особистого сенсу існування, що з часом переходив у колективні уявлення. Описано розвиток анархізму та комунізму як панівних ідеологій XIX–XX століття, що виникли унаслідок певних суспільних тенденцій як пошук сенсу розвитку суспільства через розбудову спеціального ладу для забезпечення колективних ідеалів.

Ключові слова: сенс життя, соціальний розвиток, ідеологія, анархізм, комунізм.

Abstract. The theses highlight the principles of finding a personal meaning of existence, which eventually turned into collective ideas. The development of anarchism and communism as the dominant ideologies of the XIX–XX centuries, which arose as a result of certain social tendencies as a search for meaning in the development of society through the providing of a special system to ensure collective ideals, is described.

Keywords: meaning of life, social development, ideology, anarchism, communism.

Протягом усього періоду свого усвідомленого існування численні представники людства зверталися до вічного запитання філософії – сенсу життя. Кожен окремий філософ, як індивідуальність, чії висновки ґрунтуються на власному широкому досвіді, окреслював це поняття по-своєму, що унеможливлювало уніфікацію подібного роду уявлень до загальносуспільного зразка.

Із плином часу та розвитку суспільства соціальна складова проходила через низку перетворень, що сприяло ускладненню соціальних взаємозв'язків. Сам принцип ієрархічності в суспільстві, відповідно до індивідуальних психологічних та поведінкових аспектів, притаманних кожній окремій людині, сприяв появі в соціумі провідних ідей, покладаючись на які суспільні лідери могли задавати вектор розвитку тієї чи іншої групи людей. У такий спосіб сенс життя із виміру окремих людей переходив у вимір всього суспільства, набуваючи певних узагальнених характеристик та формуючись як ідеали, на засадах яких має розвиватися суспільство.

Мета дослідження – проаналізувати тенденцію до виникнення нових суспільних ідеалів через призму змін панівних ідеологій на прикладі найяскравіших течій XIX–XX століття.